

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

חיי שרה

(חלק טו — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת חיי שרה, יחיד מרחשון, ה'תשפ"ב (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

חיי שרה ב

גם „אלקי הארץ” – וא”כ מדוע העתיק רש”י גם את התיבה „ה” האמורה גם בפסוק שלמעלה: „ואשביעך בה”⁵?

(ב) מדוע העתיק את המשך הכתוב „אשר לקחני מבית אבי”⁶, אשר בודאי אינו נוגע לשאלה?

[ואע”פ שבפשטות העתיקו כהקדמה לדבריו להלן בפירושו „אבל כש” לקחני מבית אבי ה” אלקי השמים ולא כו”], הנה הא גופא אינו מובן, כדלקמן].

(ג) מדוע הוצרך רש”י לפרט „ולא אמר ואלקי הארץ” – דבר שהלומד רואה בעצמו? ה” לו להתחיל: ולמעלה אמר כו’. ומשמע מלשון רש”י שישנה סברא שכאן ה” הכתוב צריך לומר „אלקי הארץ” ולכן שאל (בתמי”), ולא אמר ואלקי הארץ”, והתמיהה מתחזקת מצד זה ש”ולמעלה אמר”.

ואין לומר שהסברא שה” הכתוב צריך לומר כאן „ואלקי הארץ” היא רן

א. על הפסוק! (בדברי אברהם אבינו לאליעזר) „ה’ אלקי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי גו”], פירש רש”י „ה’ אלקי השמים אשר לקחני מבית אבי – ולא אמר ואלקי הארץ, ולמעלה אמר ואשביעך וכו’ אמר לו עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות אבל כשלקחני מבית אבי ה” אלקי השמים ולא אלקי הארץ שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא ה” רגיל בארץ”³.

ובפשטות נראה שבדבריו בא רש”י לבאר את טעם השינוי בין הפסוקים – שבפסוק זה לא אמר „ואלקי הארץ”, ובפסוק לעיל אמר „ואשביעך בה’ אלקי השמים ואלקי הארץ” – ומפרש רש”י „אמר לו עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ כו”].

אבל לפי זה צריך להבין:

(א) השינוי אינו אלא שבפסוק זה נאמר „אלקי השמים”, „ולמעלה” נאמר

(4) כ”ה גם בדפוס ראשון ובכמה כתי” רש”י. ובדפוס שני הד”ה של פרש”י הוא „אלקי השמים”. אבל נראה שטה”ד וחסר שם, כי אין ריוח והפסק לפני תיבת „אלקי השמים” כמו בכ”מ בדפוס שני שיש ריוח ונקודה לפני הד”ה. (5) ופשוט שאין לומר שמעתיק ה” כיון ש(זוהי רק תיבה אחת ה)שייכת „לאלקי השמים”, שהרי מצינו כמ”פ שרש”י מעתיק רק התיבות שמפרש גם במקום שאינם ענין בפ”ע כ”א באים בהמשך לתיבה אחרת. (6) בדפוס ראשון ובכמה כתי” רש”י מעתיק רק „אשר לקחני” וכ”ה בספרי האזינו שם. ובדפוס שני ובכתי” אחדים ליתא גם זה.

(1) פרשתנו כד, ז. (2) כללות לשון רש”י זה הוא בב”ר פנ”ט, ח. ספרי האזינו לב, י. ילקו”ש כאן רמז קז, אבל בקיצור לשון ובשינויים. וע”פ המבואר לקמן בפנים פירוש מיוחד לרש”י בזה. (3) כ”ה הגירסא ברוב הדפוסים שלפנינו. אבל בדפוס ראשון ושני וכת”י רש”י ישנם כו”כ שינויים. ונסמנו לקמן אחדים מהם. והקרוב יותר לגירסא שלפנינו הוא בדפוס שני, וידוע שהוא מדויק יותר מדפוס ראשון וכמה כתי” רש”י. וחתום עליו ר”ש אלקביץ (וקנו של בעל „לכה דודי”) שהוגה על ידו. ולהעיר ש”א שזהו דפוס ג’.

אלקי השמים גו' הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם, כיון שהנדון הוא פעולת השם בארץ בענין „ולקחת אשה לבני משם“, הי' הכתוב צריך לומר גם „אלקי הארץ“; משאכ „למעלה אמר ואשביעך וגו'“ – הנה שם מדובר אודות השבועה שהשביע אברהם אבינו את אליעזר „לא תיקח גו' ואל מולדתי תלך גו'“ שהי' „עבדו זקן ביתו“⁹, „דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים“¹⁰, והי' די לכאורה להשביעו „בה' אלקי השמים“. ולמעשה אנו מוצאים איפכא: אצל „ואשביעך“ הוסיף אברהם „ואלקי הארץ“, ואילו בפסוק זה, שבו לכאורה הי' הדבר צריך להאמר, לא אמר כן?

אבל קשה לפרש כן [נוסף לכך ששאר השאלות הנ"ל עדיין אינן מתורצות], דלפי זה הי' לו לרש"י להביא (בתחלת פירושו ו) בעיקר את המשך וסיום הכתוב „הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם“ (או עכ"פ לרמזו בהוספת „וגו'“), כיון שמזה עיקר השאלה.

ג. גם צריך להבין כמה פרטים ודיוקים בתירושו וביאורו של רש"י:

(א) אם כוונת רש"י בפירושו היא, כפי שמשמע בפשטות – שבשינוי הלשון (לעיל „אלקי השמים ואלקי הארץ“ וכאן „אלקי השמים“ בלבד) ביקש אברהם להדגיש את החילוק, ש„עכשיו כו' שהרגלתיו וכו' אבל כשלקחני כו'“ – אינו מובן מדוע הוסיף רש"י „אמר לו עכשיו וכו'“ ולא

לפי שכן נכתב לעיל אצל „ואשביעך“, ודברי רש"י „ולא אמר ואלקי הארץ“ באו ליתר ביאור, דעפ"ז, נוסף על הנ"ל דמאי קמ"ל, הי' לרש"י לכל הפחות לכתוב בהיפוך הסדר: „למעלה אמר ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ“ [מצד זה קשה ש]אח"כ „וכאן לא אמר ואלקי הארץ“?

(ד) רש"י ציין את מקום השינוי – בתיבה „(ולמעלה אמר) ואשביעך“⁸, ואילו עצם השינוי (שלמעלה נאמר „ואלקי הארץ“) נזכר בדברי רש"י רק ברמיזה ע"י תיבת „וגו'“ – והתמיהה כפולה: את התיבות „ואלקי הארץ“, אשר עליהן השאלה, לא העתיק רש"י כלל; ודוקא את התיבה „ואשביעך“, שאינה נוגעת כלל לשאלה, העתיק?! – ומה עוד, שלכאורה אך למותר לציין סימן לפסוק זה, ואף אילו כתב רש"י „למעלה אמר גם ואלקי הארץ“ היינו יודעים באיזה פסוק קאי, שהרי שני הפסוקים באים בהמשך זה לזה, ואין ביניהם אלא ג' פסוקים.

ב. לכאורה הי' אפשר לתרץ (עכ"פ את ב' השאלות האחרונות – ובדוחק), ששאלת רש"י כאן היא בעיקר מצד תיבת „ואשביעך“ (דקאי על אליעזר): בפסוק דידן, בדברי אברהם אבינו „ה'

(7) אבל זה שרש"י לא כ' פירושו על הכתוב דלמעלה „ואשביעך בה' אלקי השמים וגו'“ (כבב"ר וביל"ש), מובן, כי שם לא יודעים עדיין מהשינוי. משאכ בב"ר שאינו מתחיל בקושיא אלא מפרש הענין.

(8) עד"ז הוא בדפוס שני אלא שכנראה מעתיק שם גם „(ואשביעך) בה' וגו'“ ובדפוס ראשון ובכמה כתי" מעתיק „ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ“. אבל גם בזה יוקשה למה הוצרך להעתיק גם „ואשביעך גו'“.

(9) פרשתנו כד, ב.

(10) פריש"י לך טו, ב.

מבית אבי", אבל בכתוב עצמו הכוונה כדיבורו של אברהם הרי היא שונה בתכלית (למנות את הטובות שעשה עמו הקב"ה, "לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דיבר לי וגו'", אשר לכן בוודאי "הוא" (כהדגשת הכתוב) גם "ישלח מלאכו גו"¹², וכוונה זו אינה נוגעת להסברת השינוי¹³.

ג) אודות הזמן ד"עכשיו" כתב רש"י רק, "שהרגלתי בפני הבריות", ואילו לענין זמן השליה הוסיף רש"י, "שלא היו באי עולם מכירים בו (ושמו לא הי' רגיל בארץ)"¹⁴, דלכאורה גם בזמן דעכשיו הי' לו להוסיף את הדבר שבניגוד לענין הראשון: שהכרתיו אצל באי עולם, וכיו"ב¹⁵.

ד) רש"י נוקט כאן ביטוי חדש (בפירושו), "באי עולם" – ומשנה מלשונו לעיל בסמוך ממש "הבריות" – ומסיים בלשון שלישית, "בארץ"!

ה) גבי "בריות" כתב, "הרגלתי", אצל "בארץ" – "שמו לא הי' רגיל", ולענין "באי עולם" – "מכירים בו".

12) אבל ראה רשב"ם, רד"ק וחזקוני כאן.
13) וכמו שהוא בספרי ובב"ר שאינו מדגיש הזמן שלא הי', אלקי הארץ" והזמן שנתפרסם כ"א – שזה הי' ע"י פעולת אברהם.
14) בדפוס ראשון ובדפוס שני ובכו"כ כתי" רש"י ליתא הסיים, "ושמו לא הי' רגיל בארץ".
15) גם צלה"ב: לכאורה הו"ל לרש"י לפרש בסדר הפוך – מתחלה מה שאמר על אתר, בכתוב זה, "ה' אלקי השמים" דכשלקחני מבית אבי הי' אלקי השמים ולא כו', ולאח"ז מש"א בכתוב 1971, "אבל עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתי בפני הבריות" דזהו עיקר ההדגשה כאן. וכ"ה בב' כתי" רש"י (ה"א קלא. ה"א קעג).

התחיל את ביאורו "עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ" וכיו"ב [ע"ד הלשון בספרי ובמדרש¹⁶ ששם לא נאמר, "אמר לו"].

ומן הלשון "אמר לו" מוכח שרש"י מפרש שענין זה ש"עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ כו" הסביר אברהם לאליעזר לא ע"י שינוי לשונו בלבד, אלא ע"י אמירה מפורשת (בדבור) כאן לאליעזר.

וכן ניכר גם מאריכות לשון רש"י: "שהרגלתי בפני הבריות אבל .. שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא הי' רגיל בארץ" (ובפרט בלשון – מדבר בעדו); אם באמירת אברהם לא הי' כי אם שינוי זה של הוספת "ואלקי הארץ", הי' לו לרש"י להסתפק ביישוב שינוי זה – "עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ אבל כשלקחני מבית אבי הי' אלקי השמים ולא אלקי הארץ" – ואילו מן האריכות והסגנון מובן שאברהם אמר זאת בפירושו. ואינו מובן: (א) היכן מרומז בפסוק שהיתה כאן אמירה כלשהי מאברהם לאליעזר, (ב) ובפרט – פרטי הדברים שבאמירה זו?

ב) בהמשך דברי רש"י "אבל כש-לקחני מבית אבי הי' אלקי השמים ולא אלקי הארץ": למאי נפקא מינה שהי' זה בזמן אשר "לקחני מבית אבי"? הן אמת שרש"י נקט לשון הכתוב על כך – "ה' אלקי השמים אשר לקחני

11) ראה מ"מ שנסמנו בהערה 2. אבל להעיר שבספרי הוא בסתמא (לא דברי אברהם). ובב"ר וביל"ש "עד שלא הודעתי אותו לבריותיו כו" (שהוא דברי אברהם). אבל גם שם אינו מפורש שזה הי' אמירה לאליעזר.

אשה לבני" צריך להיות משם דוקא – מדוע לא ישיב לשם את יצחק?¹⁷

ולאידך, אם מה שחשוב בעיקר הוא המקום שבו נמצא אברהם עכשיו, ואינו רוצה שיצחק יצא משם (מהשגחת והשפעת אברהם) אפילו אל המקום שהי' מולדתו של אברהם (מאחר שהשפעת אברהם על אלו אשר הוא נמצא „בקרבו“ מכריעה את המעלה ד„ארצו“) – מדוע לא יקח „מבנות הכנעני“, כיון ש„אנכי יושב בקרבו“?

ועל כרחך צריך לומר שאברהם אמר לאליעזר דבר-מה שיישב את תמיהתו – אף שאין התשובה מפורשת בפסוקים – וזו כוונת רש"י בפירושו „ולא אמר ואלקי הארץ ולמעלה אמר ואשביעך וגו'“: (א) מזה מוכח שאברהם השיב על התמיהה, וממילא (ב) מוכן שהענין ד„עכשיו הוא אלקי וכו' אבל כשלקחני וכו'“ נוגע לתוכן השליחות דאליעזר.

ה. והביאור:

רש"י מעתיק בפירושו מן הכתוב את התיבות „ה' אלקי השמים אשר לקחני מבית אבי“ ומדייק, שמאחר ש„ברא אלקים את השמים ואת הארץ“ ומ"מ „ולא אמר ואלקי הארץ“, מוכח שתיבות „אלקי השמים“ לא נאמרו כשכח בעלמא להקב"ה כיון שהזכר

17 דאין לומר דטעמו של אברהם שלא רצה שיצחק יצא לחו"ל בכלל הוא מפני שהוא עולה תמימה, כי הרי פשיטא שיצחק ידע שהוא עולה תמימה, ובכ"ז הי' דעתו לרדת מצרימה (תולדות כו, ב ובפרש"י) והוזקק לציווי (והודעה) אַז ש„אל תרד מצרימה גו' גור בארץ הזאת“ – מוכן שעד אז לא הי' עדיין איסור זה. וראה בארוכה לקמן ע' 200 ואילך.

ד. ויובן כל זה בהקדים תמיהה כללית בפירוש רש"י זה:

כמה נוגע כאן, בתוך דבורו של אברהם עם אליעזר אודות שידוך ליצחק, כל ענין זה ש„עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ כו' אבל כשלקחני מבית אבי הי' אלקי השמים ולא אלקי הארץ“?

והביאור בזה: כאשר השביע אברהם את אליעזר „אשר לא תיקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו כי אל ארצי ואל מולדתי תלך גו'“, מוכן, שאברהם לא הי' חפץ באשה מבנות הכנעני עבור יצחק, אע"פ ש„אנכי יושב בקרבו“ – היינו שהם קרובים לאברהם ונתונים תחת השפעתו, אלא רצה אברהם דוקא מ„ארצי ומוולדתי“. ובפשטות הטעם – מצד מעלה זו, שבהיותם בני משפחת אברהם הרי הם מצד עצמם טובים יותר, עדינים יותר, וקרובים יותר לתכונתו של אברהם.¹⁶

ועל זה שאל אליעזר: „אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי .. ההשב אשיב את בנך אל הארץ אשר יצאת משם“: כיון שזהו מקום „אשר יצאת משם“, משם בא אברהם, ושם חי הרי ראוי ומתאים ש„אשיב את בנך“ שמה. וכאשר השיב לו אברהם: „השמר לך פן תשיב את בני שמה“ הי' הדבר מוכרח לעורר אצל אליעזר תמיהה גדולה – ממה נפשך: אם המקום „אשר יצאת משם“, שהוא ארצו ומוולדתו של אברהם, יש בו מעלה כזו ש„ולקחת

16 וראה כלי יקר כאן. לקו"ש ח"ו ע' 256.

„אמר לו עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות, ובזה סרה התמיהה מדוע אין אברהם רוצה לקחת, מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבן” – דאעפ”ש „עכשיו” כאן (במקומו של אברהם) הקב”ה הוא גם „אלקי הארץ” עי”ז שאברהם פרסם את אלקותו ית’ בעולם, לא השפיע הדבר על בנות המקום עד שתהיינה ראויות לשידוך עבור יצחק, שהרי זה רק באופן „שהרגלתיו בפי הבריות” – ענין של רגילות „בפי הבריות” בלבד, אבל לא שינוי בהנהגה ובמעשה.

„אבל כשלקחני מבית אבי הי’ אלקי השמים ולא אלקי הארץ שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא הי’ רגיל בארץ: לאידך גיסא אין מקום כלל להביא את יצחק לארץ „בית אבי”, שכן השפעת אברהם, „ויקרא שם בשם הוי’ אֱלֹהֵי עוֹלָם”²¹ עד שנעשה הקב”ה גם „אלקי הארץ” (לפחות באופן דהרגלתיו בפי”), התחילה רק לאחר ש„לקחני מבית אבי”; „אבל כשלקחני מבית אבי וכו’ לא הי’ רגיל בארץ” – וממילא מקום „בית אבי” הי’ (ונשאר) באופן שהקב”ה הוא „אלקי השמים ולא אלקי הארץ”²², כיון שבני מקום זה לא

שמו¹⁸ (וע”ד „אֱלֹהֵי עוֹלָם קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ” האמור לעיל¹⁹) – שאם כן הי’ לו לבטא את השבח בשלימותו, ולומר גם „ואלקי הארץ”;

„ולמעלה אמר ואשביעך וגו’”: גם למעלה, ששם נאמר „אלקי השמים ואלקי הארץ”, הנה מאחר שזה נאמר אצל „ואשביעך”, הרי בהזכרת השם באמצע שבועה אינו מתאים להפסיק בדברי שבח בעלמא²⁰ (ולכן העתיק רש”י תיבת „ואשביעך”, שמה מוכרח שהמשך הפסוק הנרמז ב„גו’” [אלקי השמים ואלקי הארץ] אינו שבח בעלמא).

ועל כרחק צריך לומר, שגם „אלקי השמים” האמור כאן וגם „אלקי השמים ואלקי הארץ” – „למעלה” נוגעים הם לתוכן דברי אברהם לאליעזר, לפי שבזה יישב את התמיהה הנ”ל, ממה נפשך וכו’ (ולכן הוצרך רש”י לומר „אמר לו” – שאין זה לימוד וביאור השינוי בלבד, אלא זהו ענין שאמר אברהם והסביר לאליעזר).

ומאחר ששינה בלשונו – למעלה „אלקי השמים ואלקי הארץ” וכאן „אלקי השמים” בלבד – מובן שבשינוי זה מרומזת ההסברה של אברהם לאליעזר:

(21) וירא כא, לג. וכפרש”י שם. ולהעיר

מפרש”י לך יב, ה. וראה לקמן הערה 31.

(22) ועי”פ כ”ז מובן החילוק והשינוי דפרש”י מהספרי וב”ר ויל”ש: בהג”ל מפרש רק החידוש שעשה אברהם דהמליכו על השמים ועל הארץ (ספרי שם), „הודעתי אותו לבריותיו” (ב”ר שם), ולא עטוק בפי דברי אברהם בהכתובים שלפנינו, ולכן נאמר בסתמא „עד שלא בא אברהם אנינו לעולם כו’ לא הי’ הקב”ה מלך כו’” (ספרי שם) „עד שלא הודעתי אותו לבריותיו כו’” (ב”ר שם).

(18) ולכן מעתיק גם תיבת „ה” (ומכיון שמ”ש אלקי השמים אי”ז בשביל לשבחן הרי הי’ מספיק שיאמר רק ה’ וכ”כ במשכיל לדוד כאן).

(19) לך יד, טו.

(20) לא מסתבר שנאמרו בשביל להוסיף חומר בהשבעה – דמכיון שהשביע את עבדו זקן ביתו וכו’ (ואשביעך) לא הי’ צריך לזה (כנ”ל ס”ב). וביורא (כא, כג): השבעה לי באלקים – ותו לא. ועד”ז בכ”מ.

הכירו את הקב"ה, ו"שמו לא הי' רגיל בארץ".

רגיל (אע"פ שהכירו את שמו, אלקי השמים).

ה) אברהם הרגיל לא רק את "שמו", אלא יתר על כן, "הרגלתי", אותו ית' בעצמו – כ"אלקי הארץ" – כי בכל אכילה וכו' (1) אמר להם ש"משלו אכלתם" (2) אמר להם ברכו (בפ').

וא"ו) הנפש אשר עשו בחרן – פירש רש"י שגירסא²⁶, הרי שגם הכירו בו, אבל בנוגע ל"בריות" הנה, "הרגלתי בפ"י בלבד, אולם לא היו "מכירים".

ז. הביאור בפנימיות הענינים:

לכאורה צריך להבין: פעולת אברהם "עכשיו" היתה, שעשאו להקב"ה גם "אלקי הארץ", שהרי "אלקי השמים" הי' מאז ומקדם – וא"כ מדוע כפל רש"י והאריך בדבר: "עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ כו' אבל כשלקחני מבית אבי הי' אלקי השמים ולא אלקי הארץ", ולא כתב בקיצור: "עכשיו הוא גם אלקי הארץ אבל כשלקחני מבית אבי לא הי' אלקי הארץ"²⁷?

וההסברה בזה²⁸: כשהי' אברהם מחוץ לארץ, בחרן, היתה מזריגתו באופן דהעלם דבחי' החכמה, ולכן הי'

160 וא"ו. ומה ששינה רש"י את התוארים וכו' כנ"ל – הנה גם בזה רואים אנו עד כמה כל תיבה בפירוש רש"י היא בתכלית הדיוק.

ובהקדם, עכ"פ בקיצור, ועל הסדר: אז הוחל לקרוא בשם הי'²³ – פירש רש"י שעשו חולין משם ה', שקראו בשם זה אדם ועצבים.

ויקרא שם בשם ה' א"ל עולם²⁴ – פירש רש"י שאברהם פעל אז שידעו, אשר לא משלי אכלתם כי אם משל מי שאמר והי' העולם, היינו שהעולם שייך ל"אלוקה העולם". – ע"פ כל הנ"ל מובן – אשר

א) מימי אנוש – ידעו שמו של הקב"ה, אלא שעשאוהו חולין, והדבר מורה שלא היו מכירים בו (בהקב"ה).

ב) קודם "ויקרא" דאברהם סברו ש"משלי אכלתם", ועד"ו אמרו על כל דבר וענין – שהוא משלו או משל חברו כו', וא"כ מובן ששמו לא הי' רגיל.

ג) ממילא נמצא שהיו מכירים שהוא "אלקי השמים", אבל "באי העולם" (קודם "ויקרא" דאברהם – היינו קודם דיבורו עמם) – לא היו מכירים בו²⁵, אלא סבורים היו ש"משלי אכלתם", ולכן,

ד) כיון ש"בארץ" אינו רגיל לדבר אודות "שמים", הנה גם שמו לא הי'

(23) בראשית ד, כו.

(24) וירא כא, לג.

(25) ובפרט ע"פ פרש"י (וירא יח, יט): מקרבו אצלו (ויותר מזה) ויודעו (ויותר מזה) ומכירו.

(26) לך יב, ה ובפרש"י.

(27) להעיר מהגירסא בא' מכת"י רש"י, לא הי' אלא אלקי השמים ולא אלקי הארץ" ובב' כת"י רש"י (דלעיל הערה 15), אבל עתה הוא אלקי הארץ".

(28) בהבא לקמן – ראה תו"א לך יא, א ואילך. מאמרי אדה"ז – הנחות הר"פ ע' ה ואילך. תו"ח לך פג, ד ואילך. צ, א. אוה"ת לך תתרעה, א ואילך (בביאור השאלה למה לא נאמר בתורה מעלת אברהם שהי' מאכיל אורחים עד שבא לא"י). וראה בפרטיות בספר הערכים-חב"ד ח"א ערך אברהם. וש"נ.

אז שמו „אברם” – אב רם, לשון רוממות והעלם; וזהו גם הענין ד„חרן” בגמטריא „גרון”, אשר גרון מפסיק את ההמשכה מן השכל אל המדות.

עד”ז הי’ גם בהמשכה שע”י עבודתו, שהמשיך תוספות אורות למעלה באצילות, אבל המשכה זו לא ירדה בכי”ע ובעולם הזה.

רק לאחר שאמר לו הקב”ה „לך לך מארצך וממולדתך גו’ אל הארץ” והגיע לארץ ישראל, אז באה הירידה וההמשכה מהעלם המוחין למדות, עד למלכות בחי’ ארץ²⁹; ואזי גם תוספות האורות, אשר המשיך אברהם באצילות, ירדו גם למטה בכי”ע ובעולם הזה.

ועפ”ז מובן הטעם שרק „עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ”³⁰, אבל „כשלקחני מבית אבי הי’ אלקי השמים ולא אלקי הארץ” – אף שגם ב„בית אבי” בחרן פעל אברהם בפרסום אלקות בעולם³¹, דכיון שאז היתה מדריגתו בבחינת העלם המוחין, לא פעלה בעולם, שיהי’ „אלקי הארץ”.

וזהו גם הטעם לדברי אברהם „אבל כשלקחני מבית אבי הי’ אלקי השמים (ולא אלקי הארץ)”, שהרי גם ב„בית אבי” פעל אברהם בעבודתו בענין „אלקי השמים”, שיומשך תוספות אורות באצילות; אלא שאז הי’ „ולא אלקי הארץ”, שלא נמשך בעולם.

ח. לפי זה יובן מה שאמר „עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ” – לפי שגם בענין „אלקי השמים” הי’ חידוש „עכשיו” לגבי הזמן שלפני זה:

מה שפעל אברהם עכשיו שיהי’ גם „אלקי הארץ”, שההמשכות דלמעלה באצילות תומשכנה גם בכי”ע³², הי’ מצד זה שנמשך ונתגלה העלם החכמה דלמעלה מאצילות. תוספות האורות שהמשיך אברהם לפני זה באצילות היו במדה שנקבעה מלכתחילה בסדר ההשתלשלות. אבל כאשר אמר לו הקב”ה (שזהו גם – נתינת כח לזה) „לך לך מארצך וממולדתך גו’” ויצא מחרן לארץ ישראל, אזי נתגלה בחי’ אב רם, עי”ז שנמשך לו מן ההעלם שלמעלה מזה, ונעשה קישור וחיבור מן המאציל אל הנאצלים, וע”י עבודת אברהם נמשכו תוספות אורות באצילות יותר מן הראוי ע”פ סדר ההשתלשלות.

ונמצא, שגם הענין ד„אלקי השמים”, שפעל אברהם „עכשיו”, הי’ באופן נעלה יותר מאשר „כשלקחני מבית אבי”; ואדרבה, מצד העילוי וההוספה שנעשה בענין „אלקי השמים”, בההמשכה והיחוד באצילות, עי”ז נפעל הענין ד„אלקי הארץ”,

(29) תו”א שם יא, ב. ועוד. וראה תוד”ה אמר ברכות מ, ב. רא”ש שם (סכ”ג). רבעה”ת כאן (ועוד) דאלקי אברהם הוי כמו מלכות דהמליכו כו’.

(30) להעיר מאוה”ת כאן עה”פ (תשצ, א ואל”ך) השייכות דאלקי הארץ לנשואי יצחק ורבקה ועבודת אברהם.

(31) ויתירה מזה נאמר „את הנפש אשר עשו בחרן – אברהם מגייר כו’” (לך יב, ה ובפרש”י). אבל להעיר מתו”א יב, ריש ע”א „כי אחרי שנקרא אברהם בה”א שעיי”ז המשיך התגלות בבחי’ מל’ . . הי’ יכול להעלות ניצוצות כו’ וכמ”ש ואת הנפש אשר עשו כו’” (ומשמיט תיבת „בחרן”). וראה לקו”ש ח”י ע’ 89 הערה 14.

(32) ראה תו”ח ואוה”ת שבהערה 28.

פעלה עבודתו של אברהם שינוי ועלי במהותם של עניני העולם והבריות שבהם³⁵, שיהי' אלקי הארץ באופן של הכרה, כי אם „הרגלתיו בפני הבריות“ בלבד.

(משיחת ש"פ חיי שרה תשל"ב)

שהעולם דאצילות יומשך ויתגלה גם בבי"ע, עד למטה.

ט. אעפ"כ, כיון שהי' זה קודם ביטול הגזירה שעל ידו „התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים“, שנפעל במתן תורה³³ [ואף שעבודת אברהם ביציאתו מחרן לארץ ישראל היתה ההכנה לחיבור עליונים ותחתונים במתן תורה³⁴], לא

(33) שמו"ר פי"ב, ג. וש"נ.

(34) ראה אוה"ת לך תרפו, ב. וראה תו"א שם יא, ג. תו"ח פז, ב. ובכ"מ.

(35) וראה לקו"ש שבהערה 31, גם ביחס האבות עצמם שאצל יעקב דוקא הי' עבודתו בידוד עניני עולם לקדושה, משא"כ אברהם.

